

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x

e-mail: arbitr@finarbitr.cz

<https://www.finarbitr.cz>

Evidenční číslo:

FA/32128/2017

Spisová značka (uvádějte vždy
v korespondenci):

FA/ZP/1301/2016

Nález

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 27. 06. 2016 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi o návrhu ■, zastoupeného Mgr. Miroslavem Krutinou, advokátem, ev. č. ČAK 10251, se sídlem ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 113 04 Praha 1, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, spisová značka B 1464 (dále jen „Instituce“), jako instituce ve smyslu § 3 zákona o finančním arbitrovi, vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 18. 10. 2005 a zaplacení částky ve výši 25.090 Kč s příslušenstvím, takto:

I. Řízení se v části doplňkového úrazového pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavuje, neboť návrh je nepřipustný podle § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi, protože spor nenáleží do působnosti finančního arbitra.

II. Návrh se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a vrácení zaplaceného pojistného poníženého o rezervu pojistného z titulu bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy včetně příslušenství.

Finanční arbitr zjistil, že dne 18. 10. 2005 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako životní pojištění DYNAMIK, kapitálové životní pojištění, s počátkem pojištění od 19. 10. 2005 a pojistnou dobou 32 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití, s pojistnou částkou pro případ smrti nebo dožití ve výši 100.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“). Součástí Pojistné smlouvy jsou Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplňkové pojistné podmínky životního pojištění

DYNAMIK Plus České pojišťovny a.s. (dále jen „Doplňkové pojistné podmínky“), souhrnně rovněž „Pojistné podmínky“. Navrhovatel vypověděl Pojistnou smlouvu ke dni 24. 7. 2013 s výplatou odkupného ve výši 16.760 Kč.

Pojistná smlouva je smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 a násl. zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Navrhovatel jako spotřebitel může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při nabízení a poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

Podle § 54 zákona o pojistné smlouvě, tedy právního předpisu, který obsahoval právní definici životního pojištění v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy mezi Navrhovatelem a Institucí, je životní pojištění pojištěním pro případ smrti, dožití se určitého věku nebo dne určeného smlouvou jako konec pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení člověka. Za pojištění změny osobního postavení člověka se např. považuje svatební pojištění, pojištění narození dítěte. Pojištění pro případ úrazu nebo nemoci je sice stejně jako životní pojištění podkategorie pojištění osob, zákon o pojistné smlouvě ho však upravuje samostatně v ustanoveních § 60 a násl. a § 62 a násl. Obdobnou úpravu obsahuje i v § 2833 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který obsahuje právní definici životního pojištění v okamžiku rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí.

Finanční arbitr není tedy příslušný řešit spor připojištění zproštění od placení pojistného a úrazové pojištění, neboť tato připojištění jsou mimo rámec životního pojištění vymezeného v § 54 zákona o pojistné smlouvě.

3. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že Pojistnou smlouvu uzavřel s Institucí prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele, společností OVB Allfinanz, a.s., IČO 48040410 (dále jen „Zprostředkovatel“).

Navrhovatel tvrdí, že jej sám oslovil zástupce Zprostředkovatele, na druhé schůzce mu představil produkt jako na trhu ojedinělou výhodnou formu spoření. Informace v záznamu ze schůzky vyplnil zástupce Zprostředkovatele ex post pro okamžik podpisu Pojistné smlouvy a vyžádání podpisu Navrhovatele zdůvodnil jako nutný formální úkon. Pojistnou smlouvu mu zástupce Zprostředkovatele doporučil kvůli možnosti využívat produkt dlouhodobě s tím, že je možné vybírat finanční prostředky i v průběhu trvání pojistné smlouvy a po uplynutí dvouleté lhůty je

možné kdykoli snížit výši pojistného. Navrhovatel dále tvrdí, že veškeré dokumenty obdržel až po podpisu Pojistné smlouvy, a to včetně pojistných podmínek (všeobecných i doplňkových), v jednání Instituce spatřuje standardní okolnost „*když z prohlášení na Smlouvě před podpisy smluvních stran vyplývá, že součástí Smlouvy jsou dokumenty, které Navrhovatel obdržel při uzavření Smlouvy. Tudíž Instituce plánovaně předávala tyto dokumenty klientům až po podpisu pojistné smlouvy, tedy nikoli s dostatečným předstihem před jejím uzavřením*“. Současně poukazuje na rozhodnutí ČNB o udělení sankce Zprostředkovateli č.j. 2015/119832/570 ze dne 2. 11. 2015, a je přesvědčen, že Zprostředkovatel (resp. Instituce) jednal vůči němu za použití stejných obchodních postupů.

Navrhovatel argumentuje, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná pro nedostatek způsobilosti Instituce k uzavření takové smlouvy, podle § 38 odst. 1 občanského zákoníku a pro neurčitost podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku, protože pojmovým znakem pojištění je přebírání rizika pojišťovnou, je tedy nutné zkoumat, zda Instituce převzala pojistné riziko. Absolutní neplatnost Pojistné smlouvy namítá Navrhovatel v části, v níž je sjednáno pojištění pro případ dožití a pro případ smrti v prvních dvou letech pojištění, nikoli následkem sebevraždy a dále v části, v níž je sjednáno pojištění pro případ smrti, nikoli následkem sebevraždy, od dvou let trvání pojištění, a to z důvodu její neurčitosti ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku, neboť z textu Pojistné smlouvy nelze jednoznačně určit, zda v této části Instituce převzala pojistné riziko trvající po celou dobu trvání Pojistné smlouvy. Navrhovatel namítá absolutní neplatnost Pojistné smlouvy z důvodu její neurčitosti, protože z Pojistné smlouvy ani z pojistných podmínek nelze zjistit, jakým způsobem je pojistné rozloženo na složku nákladovou, rizikovou a investiční, a Navrhovatel tak není schopen dovodit rozsah pojistného plnění. Smluvní podmínky i v rozsahu předčasného ukončení Pojistné smlouvy shledává Navrhovatel jako neurčité, rovněž mu neumožňují určit rozsah plnění. Navrhovatel tvrdí, že neměl možnost dodatečně se seznámit s pojistnými podmínkami, poukazuje na jejich formát (drobné písmo) i obsah (specifický obtížný materiál pro běžného spotřebitele). Navrhovatel argumentuje, že docházelo k neoprávněnému účtování poplatků a nákladů, když nebyl s konkrétní výší ani mechanismem jejich stanovení seznámen a v té souvislosti vydání dlužného odkupného, odkazuje na závěry Ústavního soudu v nálezu sp. zn. I. ÚS 3512/11 ze dne 11. 11. 2013. Navrhovatel odkupné stanovuje ve výši rozdílu mezi původně vyplaceným odkupným a nově stanoveným odkupným vypočítaným z kapitálové hodnoty pojištění nesnížené o neoprávněně účtované poplatky a náklady, zejména pak správní a počáteční náklady, a dále požaduje příslušenství pohledávky ve výši zákonného úroku z prodlení z nově stanoveného odkupného od data splatnosti odkupného do zaplacení.

Navrhovatel se domáhá vyslovení neplatnosti Pojistné smlouvy a požaduje po Instituci vyplacení částky ve výši 25.090 Kč, zjištěného jako rozdíl mezi zaplaceným pojistným ve výši 41.850 Kč a odkupným ve výši 16.760 Kč, včetně příslušenství, ve výši zákonného úroku z prodlení z přijatého bezdůvodného obohacení. V případě, že finanční arbitr neshledá Pojistnou smlouvu neplatnou, domáhá se Navrhovatel rozhodnutí o neplatnosti smluvních ujednání o poplatcích a nákladech a v té souvislosti o vydání dlužného odkupného.

Námítka promlčení vznesená Institucí nemůže být, podle tvrzení Navrhovatele, právně relevantní, jednak z důvodu ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě (kde je upravena speciální 10letá promlčecí doba práva na pojistné plnění ze životního pojištění), jednak z důvodu, že jednání Instituce odporuje dobrým mravům a tedy nepožívá právní ochrany. Produkt investičního životního pojištění je postaven na klamavé obchodní strategii, Instituce vědomě nezveřejňovala náklady spojené se vznikem a správou pojistných smluv a podporovala uzavírání pojistných smluv, které v podstatě nemají pojistný charakter. Znění Pojistné smlouvy nemohl Navrhovatel nijak ovlivnit, a proto neplatnost ujednání nebo celé Pojistné smlouvy způsobila výhradně Instituce. Z těchto důvodů je v rozporu s dobrými mravy, aby finanční arbitr vycházel

z obecné tříleté promlčecí doby, neboť produkt životního pojištění je dlouhodobého charakteru a dalece tuto promlčecí dobu přesahuje, viz nálezn Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. ÚS 2700/15.

Navrhovatel dále z důvodu procesní ekonomie navrhuje, aby finanční arbitr spojil toto řízení s řízením vedeným u finančního arbitra pod sp. zn. FA/ZP/1300/2016 a FA/ZP/1383/2016.

5. Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu a že Pojistná smlouva byla ukončena 24. 7. 2013 s výplatou odkupného. Instituce odmítá oprávněnost nároku Navrhovatele a argumentuje, že veškeré v úvahu přicházející nároky Navrhovatele jsou promlčené. Instituce vznáší námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti, práva na vydání bezdůvodného obohacení pro případ, že by finanční arbitr posoudil Pojistnou smlouvu nebo její část jako neplatnou, a pro nárok na náhradu škody. Instituce argumentuje, že právo dovolat se relativní neplatnosti se promlčelo uplynutím tří let od uzavření Pojistné smlouvy. Právo dovolat se relativní neplatnosti se promlčuje v tříleté promlčecí lhůtě, tato lhůta začne běžet od okamžiku, kdy mohlo být právo vykonáno poprvé, dnem následujícím po uzavření Pojistné smlouvy, tedy dnem 19. 10. 2005. Instituce dále tvrdí, že počátek běhu promlčecí lhůty podle § 106 a § 107 občanského zákoníku je spojen s ukončením Pojistné smlouvy, tedy se dnem 24. 7. 2013. Navrhovatel přitom podal návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem po době více než dvou let od ukončení Pojistné smlouvy, která je rovna subjektivní promlčecí době.

6. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale Navrhovatel trvá na vyplacení rozdílu mezi veškerým zaplaceným pojistným poníženým o rizikové pojistné, a Instituce trvá na zamítnutí podaného návrhu. Smírného řešení se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

7. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy. Při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcné a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení platnosti Pojistné smlouvy, resp. její neplatnosti pro rozpor se zákonem a pro její neurčitost a posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 25.090 Kč.

7.1. Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel s Institucí uzavřeli na základě Návrhu na uzavření Pojistné smlouvy ze dne 18. 10. 2005 Pojistnou smlouvu, která zanikla ke dni 24. 7. 2013 na základě Navrhovatelem podané výpovědi. Instituce vyplatila Navrhovateli odkupné ve výši 16.760 Kč. Finanční arbitr má za prokázané, že Navrhovatel obdržel od Instituce odkupné v červenci 2013.

Navrhovatel celkově na základě Pojistné smlouvy zaplatil za životní pojištění Instituci pojistné ve výši 41.850 Kč.

7.2. Námitka promlčení

Před posouzením sporného nároku Navrhovatele musel finanční arbitr posoudit důvodnost námítky promlčení, kterou vznesla Instituce. Pokud se totiž nárok Navrhovatele ukáže jako promlčený, nebude účelné zjišťovat nárok samý, resp. prověřovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti Pojistné smlouvy, když by následně finanční arbitr uplatněný nárok Navrhovateli nemohl pro vznesenou námitku promlčení přiznat.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006, že „[n]elze totiž přehlédnout, že podle ustálené judikatury (srov. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. dubna 1983, zn. Sc 2/83, uveřejněné pod č. 29 v sešitě č. 9 - 10 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, od něhož soudní praxe dosud odklon nezaznamenala) dovolá-li se dlužník odůvodněně námitky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal, zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv“. Finanční arbitr odkazuje i na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, že „[D]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. Jestliže je v řízení uplatněna námitka promlčení, je na soudu, aby se v souladu se zásadou hospodárnosti řízení obsaženou v § 6 o. s. ř. přednostně zabýval otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé, a nikoliv nárokem samým.“ Finanční arbitr nevylučuje, že v některých případech může být účelnější zabývat se podstatou uplatněného nároku před posouzením námítky promlčení, jde však spíše o případy, kdy je nárok zjevně nedůvodný (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, na které odkazuje i sám Navrhovatel, kde Ústavní soud nezjistil příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody, považoval tedy za nadbytečné zabývat se promlčením nároku, když nárok sám nebyl dán).

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu ČSSR ve stanovisku ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83, že „Účelem občanského soudního řízení týkajícího se práva na náhradu škody je totiž rozhodnout na základě účelně a hospodárně zjištěného skutkového stavu, zda lze žalobnímu nároku vyhovět či nikoli, tedy rozhodnout, zda právo na náhradu škody je soudně vynutitelné. Je-li tato vynutitelnost odvrácena důvodnou námitkou promlčení, nemůže být již z tohoto důvodu uplatněné právo na náhradu škody soudem přiznáno. Zásada hospodárnosti řízení musí vést v takovém případě soud k tomu, aby se přednostně zabýval jen otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé. Opačný závěr by znamenal, že by soud měl provádět důkazy ohledně odpovědnosti za škodu nebo její výše přesto, že by bylo zjištěno, že by právo na náhradu škody, pokud by bylo dáno, bylo promlčeno. Soud by tedy měl provádět

svědecké, znalecké a jiné dokazování a tím případně zvyšovat náklady řízení jenom proto, aby v odůvodnění svého rozhodnutí mohl uvést, že pro promlčení zamítá přesně zjištěné právo na náhradu škody, popřípadě uvést přesnou výši této škody. Výsledek, tedy zamítnutí žaloby pro promlčení práva na náhradu škody, by ovšem byl stejný. Takový postup by byl v rozporu s ustanovením § 6 o.s.ř., zejména se zásadou hospodárnosti řízení vyplývající z tohoto ustanovení.“

Pojistnou smlouvu uzavřely strany sporu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem.“

Podle § 3028 odst. 1 nového občanského zákoníku, který s účinností od 1. 1. 2014 nahradil zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (a v oblasti poskytování soukromého pojištění i zákon o pojistné smlouvě, se tímto zákonem (novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná) a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Podle § 3036 nového občanského zákoníku platí, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují i lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Rozhodnou právní úpravou pro spor mezi Navrhovatelem a Institucí je tedy zákon o pojistné smlouvě a občanský zákoník, protože zákon o pojistné smlouvě obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na pojistné plnění.

7.3. Promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti

Podle § 49a občanského zákoníku platí, že „Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“ Současně podle § 40a občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a [...] považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2929/2009, dovodil, že „Právo dovolat se tzv. relativní neplatnosti - jak se podává z ustálené judikatury soudů - podléhá promlčení (srov. též Závěry na str. 424 a násl.). Promlčecí doba je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.). To, že se věřitel o vzniku svého práva nedozvěděl, nemá podle soudní praxe pro počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv (nejde totiž o subjektivní promlčecí dobu podle § 106, 107 obč. zák.). V judikatuře se rovněž ustálil právní názor, že promlčecí doba podle ustanovení § 101 občanského zákoníku začíná běžet „vždy dnem, kdy došlo k uzavření právního úkonu, a to i při právních úkonech, které ke své účinnosti vyžadují rozhodnutí příslušného orgánu nebo registraci státním notářstvím.“

Pojistnou smlouvu uzavřeli Navrhovatel a Instituce dne 18. 10. 2005, a proto tříletá promlčecí doba, ve které se Navrhovatel mohl účinně dovolat relativní neplatnosti pro omyl, uběhla dne 18. 10. 2008 (srov. § 122 odst. 2 občanského zákoníku, že „Konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který

připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty na jeho poslední den.“).

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel ve lhůtě tří let od uzavření Pojistné smlouvy dovolal u Instituce relativní neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel finančnímu arbitrovi sdělil, že výzvu k nápravě adresoval Instituci až v roce 2016 (tedy po uplynutí promlčecí lhůty), a předložil zamítavou odpověď Instituce ze dne 11. 2. 2016.

Jelikož Instituce v řízení vznesla důvodně námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, finanční arbitr dále neposuzoval potenciální omyl Navrhovatele ani nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení vyplývajícího z případné relativní neplatnosti Pojistné smlouvy.

7.4. Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení

Právo namítat absolutní neplatnost právního úkonu se nepromlčuje. Finanční arbitr posuzuje absolutní neplatnost Pojistné smlouvy z úřední povinnosti.

Finanční arbitr posuzuje nárok Navrhovatele jako žalobu na plnění a jelikož Navrhovatel neprokázal, že by měl naléhavý právní zájem na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy (viz odůvodnění v části 7. 6. nálezu), bylo by v rozporu se zásadou procesní ekonomie posuzovat platnost Pojistné smlouvy, resp. posuzovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti, je-li nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení promlčen.

Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení upravuje § 107 občanského zákoníku, že „(1) Právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. (2) Nejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo. (3) Jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat.“

Při posouzení počátku subjektivní promlčecí lhůty vychází finanční arbitr z ustálené judikatury, např. ze závěrů Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 28 Cdo 539/2012, že „[P]ro posouzení počátku běhu subjektivní promlčecí doby dle § 107 odst. 1 obč. zák. je rozhodný okamžik, v němž se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal, tedy subjektivní moment, v němž se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení u soudu [...] Vědomostí se míní znalost takových skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit, aniž by bylo významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a dovodit, zda na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení.“ V souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, platí: „V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005). Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. března 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).“

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3306/2007, dovodil, že subjektivním okamžikem, kdy žalobce jako oprávněný zjistil skutečnosti, ze kterých mohl

dovodit, že právní úkon, na jehož základě plnil, je neplatný, je okamžik, kdy zjistil, že prostředky vynaložil marně a že se mu nedostane očekávané protiplnění.

Finanční arbitr dovozuje, že takovým subjektivním okamžikem pro Navrhovatele byl okamžik, kdy se dozvěděl, že Instituce z ukončené Pojistné smlouvy vyplatila dne 24. 7. 2013 v souvislosti s ukončením Pojistné smlouvy, na základě výpovědi Navrhovatelem, odkupné ve výši 16.760 Kč. V tento okamžik si Navrhovatel mohl učinit závěr o tom, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, resp. že se Instituce na jeho úkor obohatila. Od tohoto rozhodného okamžiku Navrhovateli nic nebránilo, aby mohl podat žalobu k soudu, neboť otázka, zda finanční ztrátu žalovat na plnění či jako náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy nebo jejího jednotlivého ustanovení či zda za tuto ztrátu nikdo neodpovídá, je pouze otázkou právního posouzení, nikoliv skutkovou otázkou (srov. např. závěry Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 17. června 2008, sp. zn. 28 Cdo 1840/2008), a Navrhovatel neprokázal, že by po tomto rozhodném datu zjistil nové rozhodné skutkové okolnosti týkající se možné neplatnosti Pojistné smlouvy nebo jejího jednotlivého ustanovení.

Finanční arbitr vzal za prokázané, že subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení začala plynout nejpozději koncem července 2013. Subjektivní promlčecí lhůta uběhla nejpozději koncem měsíce července 2015, tedy před zahájením řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr konstatuje, že i kdyby nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z titulu neplatné Pojistné smlouvy zjistil, nemohl by jej Navrhovateli z důvodu jeho promlčení přiznat.

Z důvodu dřívějšího uplynutí subjektivní promlčecí lhůty se objektivní promlčecí dobou v rámci hospodárnosti řízení dále nezabýval, neboť by to s ohledem na promlčení tvrzeného nároku pro výsledek řízení před finančním arbitrem nemělo význam (srov. závěry Nejvyššího soudu České republiky v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, že „U práva na vydání bezdůvodného obohacení je stejně jako u práva na náhradu škody stanovena dvojitá, kombinovaná promlčecí doba, tj. subjektivní a objektivní. Tyto dvě promlčecí doby počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Subjektivní promlčecí doba je kratší - dvouletá, objektivní promlčecí doba je buď tříletá u nezaviněného a nedbalostního bezdůvodného obohacení, nebo desetiletá, jedná-li se o úmyslné bezdůvodné obohacení. Pro vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby platí, že skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí, a to i vzdor tomu, že oprávněnému ještě běží druhá promlčecí doba. Pokud marně uplynula alespoň jedna z uvedených lhůt a je vznesena námitka promlčení, nelze právo přiznat.“).

7.5. Promlčení práva na doplacení odkupného

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „Pojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“ Zákonodárce tak vymezením základního účelu pojistné smlouvy implicitně odlišuje pojem plnění pro účely tohoto zákona jako pojistné plnění oproti zaplacenému pojistnému. Není sporu o tom, že i odkupné je v obecném slova smyslu obdobně jako placení pojistného rovněž plněním, avšak z hlediska dikce zákona o pojistné smlouvě je plněním souvisejícím se zánikem, resp. vypořádáním pojistné smlouvy mimo předpokládanou pojistnou událost, kterou je v případě investičního životního pojištění smrt nebo dožití se určitého věku pojištěného.

Podle § 8 zákona o pojistné smlouvě platí, že „Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události.“

Zásadním výkladovým vodítkem k § 8 zákona o pojistné smlouvě je účel tohoto ustanovení. Zákonodárce v něm upravuje speciální promlčecí lhůty v souvislosti s pojištěním, přičemž jedna z těchto lhůt je tříletá a jedna dokonce desetiletá.

Stanovení zvláštní promlčecí lhůty má své opodstatnění právě a jen u práva na pojistné plnění, protože toto právo je samou podstatou a účelem pojištění. Hlavním rysem životního pojištění je zaopatřující charakter, plnění pro případ smrti slouží k zaopatření blízkých, plnění pro případ dožití slouží k zaopatření vlastního stáří. Životní pojištění tedy plní sociální funkci, to je zřejmě důvodem, proč právo přiznává pojistnému plnění vyšší míru ochrany formou delší promlčecí doby. Záměr zákonodárce ochránit zvláštní desetiletou promlčecí lhůtou jakékoliv plnění z pojištění nevyplývá ani z důvodové zprávy k ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě, kde předkladatel návrhu zákona argumentuje: „*Promlčecí doba je tak jako v současnosti tříletá, s výjimkou životních pojištění, kde se navrhuje desetiletá, a počíná běžet za rok po vzniku pojistné události.*“ Z citovaného textu je naopak zřejmé, že promlčecí doba, o které se hovoří, a která začne běžet za rok po vzniku pojistné události, je promlčecí dobou s vazbou na pojistnou událost, a tedy promlčecí doba práva na pojistné plnění.

Finanční arbitr závěr Navrhovatele o použití desetileté promlčecí doby na promlčení tzv. odkupného či jakéhokoli jiného plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou, které nemá přímou vazbu na pojistnou událost, nepřipouští.

7.6. *Naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy*

Podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že musí účastník řízení, v tomto případě Navrhovatel, prokázat, že rozhodnutí o určení právního vztahu je nezbytné k uplatnění jeho práv (srov. § 80 občanského soudního řádu: „*Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.*“).

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 101/2008, že „*je naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, dán zejména tam, kde by bez toho určení bylo ohroženo právo navrhovatele nebo kde by bez tohoto určení se stalo jeho právní postavení nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Jestliže se však určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba o splnění povinnosti.*“

Naléhavý právní zájem na určení právního vztahu je tedy dán v situacích, kdy určovací žaloba je preventivního charakteru, sleduje účel vytvoření pevného právního rámce pro odvrácení budoucích sporů a eliminuje stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu. Mělo by k ní být přistoupeno tehdy, když k odpovídající nápravě nelze dospět jinak. Pokud se však již vytvořil protiprávní stav, nemá prevence smysl a je třeba žalovat na odstranění tohoto stavu žalobou na splnění určité právní povinnosti (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96).

V tomto případě tedy není dán naléhavý právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel se může (a v řízení tak i učinil) primárně domáhat splnění povinnosti, resp. plnění, současně finanční arbitr nezjistil, že by právo Navrhovatele bylo ohroženo anebo, že by se právní postavení Navrhovatele bez tohoto určení stalo nejistým.

7.7. K rozporu námítky promlčení s dobrými mravy

V soudní judikatuře se ustálil závěr, že námítka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, jelikož se jedná o zákonný institut přispívající k jistotě v právních vztazích. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, dovodil, že „*Jestliže by však výkon práva namítat promlčení uplatněného nároku byl toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka právního vztahu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou by pro něj zůstalo vedlejší a z hlediska jednajícího by bylo bez významu, jednalo by se sice o výkon práva, který je formálně se zákonem v souladu, avšak šlo by o výraz zneužití tohoto subjektivního práva (označované rovněž jako šikana) na úkor druhého účastníka, a tedy o výkon v rozporu s dobrými mravy*“. Předpoklady rozporu námítky promlčení s dobrými mravy shrnul Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, a to že „*Uplatnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námítka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námítku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)*“.

Finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení nároku Navrhovatele, který uplatňuje v řízení před finančním arbitrem, došlo vinou Instituce nebo že by námítka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, ani že by některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření práva uplatnit námítku promlčení. Finanční arbitr nemůže přisvědčit argumentaci Navrhovatele, že uplynutí promlčecí doby nezavinil, když finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel měl nejpozději v roce 2013 povědomí o tom, že mu vznikla tvrzená škoda, resp. že se na jeho úkor Instituce bezdůvodně obohatila.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námítky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námítky promlčení s dobrými mravy.

Navrhovatel neuvedl žádné závažné důvody, jež by mu bránily ve včasné uplatnění tvrzeného nároku, nezdůvodnil, proč se po ukončení Pojistné smlouvy až do roku 2016, kdy podal návrh k finančnímu arbitrovi, nezajímal o osud svých financí zaplacených Institucí, ani v čem konkrétně by měly spočívat závažné důsledky promlčení nároku Navrhovatele. Žádné okolnosti nenasvědčují tomu, že by námítka promlčení ze strany Instituce byla zneužita v rozporu se zákonným účelem promlčení. Navrhovatel tedy způsobil marné uplynutí promlčecí doby vlastní nečinností, ačkoliv měl dostatečné informace pro uplatnění svých práv, a takovému jednání nelze poskytnout ochranu v podobě nepřipuštění námítky promlčení.

7.8. K návrhu Navrhovatele na spojení řízení

Podle § 140 odst. 1 správního řádu může správní orgán na požádání účastníka nebo z moci úřední usnesením spojit různá řízení, pokud se týkají téhož předmětu řízení nebo spolu jinak

věcně souvisejí anebo se týkají týchž účastníků, nebrání-li tomu povaha věci, účel řízení anebo ochrana práv nebo oprávněných zájmů účastníků.

Finanční arbitr zjistil, že řízení vedené pod sp. zn. FA/ZP/1300/2016 a pod sp. zn. FA/ZP/1383/2016 jsou řízení zahájena rovněž na návrh Navrhovatele, vedená proti Instituci s tím, že předmět řízení je odlišný od předmětu tohoto řízení.

V případě, že by finanční arbitr rozhodl o spojení všech řízení tak, jak navrhuje Navrhovatel, došlo by k neodůvodněným průtahům v tomto řízení, což je současně v rozporu s oprávněnými zájmy účastníků řízení. Z uvedených důvodů finanční arbitr uzavírá, že nejsou splněny všechny podmínky předpokládané správním řádem pro spojení řízení do jediného společného řízení, a proto o spojení řízení nerozhodl.

8. K výroku nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a jejich pečlivém právním posouzení zjistil, že právo Navrhovatele na zaplacení částky ve výši 25.090 Kč s příslušenstvím z titulu práva na vydání bezdůvodné obohacení, protože Pojistná smlouva je neplatná, či plnění z Pojistné smlouvy, je promlčené. Finanční arbitr současně nezjistil, že by měl Navrhovatel naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Pokud finanční arbitr není příslušný rozhodnout o předmětu sporu, jedná se ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi o nepřípustný návrh, a proto finanční arbitr návrh v části týkající se doplňkového úrazového pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného podle § 14 odst. odst. písm. a) téhož zákona zastavil.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 1. 12. 2017

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr